

perioadă de la o lună la un an“; art. 76 alin. 3, care stabilește că „Actualele birouri de avocați, prevăzute de Decretul-lege nr. 90/1990 privind unele măsuri pentru organizarea și exercitarea avocaturii în România, își pot continua activitatea, în aceeași condiții, pe o perioadă de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentei legi“; corelat cu acest text se invocă și neconstituționalitatea art. 5, datorită faptului că a fost eliminată din cuprinsul său forma birourilor de asistență juridică.

Sesizarea este făcută în formă scrisă și este motivată, astfel că sunt respectate cerințele prevăzute de art. 12 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. Este însă de observat că motivarea nu invocă încălcarea unor dispoziții constituționale decât în ceea ce privește art. 76 alin. 3, care se apreciază că este neconstituțional deoarece încalcă dreptul de asociere.

De asemenea, Curtea Constituțională a fost sesizată, la aceeași dată, de către Curtea Supremă de Justiție asupra neconstituționalității următoarelor texte din Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat: art. 9 lit. b), care stabilește condiția ca avocatul să fie „licențiat al unei facultăți de drept, specialitatea drept sau doctor în drept“, corelat cu art. 14 alin. 2 lit. b) care folosește expresia „licențiatul unei facultăți de drept, secția juridică...“, deoarece din combinarea lor rezultă că nu are dreptul de a exercita profesia de avocat licențiatul în drept economic și administrativ, ceea ce ar contraveni următoarelor texte din Constituție: art. 1 alin. (3) (libera dezvoltare a personalității umane), art. 16 alin. (1) (egalitatea în drepturi), art. 38 alin. (1) (dreptul la muncă, fără îngrădiri, libera alegere a profesiei), art. 49 alin. (1) (restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți); art. 12 alin. 1 lit. a), care prevede că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu „activitatea salarizată în cadrul altor profesii“; art. 12 alin. 1 lit. d), care stabilește incompatibilitatea cu „calitatea de pensionar pentru limită de vârstă, în condițiile legii“ și art. 23 lit. c), prin care s-a prevăzut că încetează calitatea de avocat „prin dobândirea calității de pensionar, cu excepția cazului prevăzut la art. 12 alineatul ultim“ și anume dacă pensionarul Casei de Asigurări a Avocaților solicită suspendarea plății pensiei, întrucât aceste texte contravin dispozițiilor art. 1 alin. (3), art. 16 alin. (1) și art. 38 alin. (1) din Constituție, instituind o discriminare vădită în comparație cu toate persoanele care pot cumula salariile, pentru orice alte funcții, cu pensiile; art. 12 alin. 1 lit. c), care stabilește că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu „exercitarea nemijlocită de fapte materiale de comerț“ deoarece, ca și în cazurile precedente, restrângerea nu se justifică în sensul art. 49 din Constituție; art. 14 lit. c), care reglementează posibilitatea primirii în profesia de avocat fără examen numai a aceluia care a profesat timp de cel puțin 4 ani ca judecător, procuror sau notar, iar nu și aceluia care au funcționat în alte importante funcții juridice (consilier de conturi, magistrat-asistent la Curtea Supremă de Justiție și la Curtea Constituțională, deputat, senator, consilier juridic ș.a.), ceea ce constituie o discriminare neconstituțională; art. 17, care stabilește că profesia de avocat nu poate fi exercitată la instanța de judecată, la parchetul și instanțele Curții de Conturi unde soțul avocatului sau ruda ori afinul său, până la gradul al treilea inclusiv, îndeplinește funcția de judecător, procuror, judecător financiar, consilier de conturi sau procuror financiar, deoarece constituie o restrângere neconstituțională în raport cu prevederile art. 49; se apreciază că în asemenea cazuri operează incompatibilitatea judecătorului, procurorului și a celorlalte persoane vizate de art. 24 și următoarele din Codul de procedură civilă și de art. 46 și următoarele din Codul de procedură penală și că, cel mult, se putea prevedea în lege interdicția avocatului de a pleda în cauzele în care instrumentează soțul, rudele și afinii sus-menționați; art. 34 alin. 2, care stabilește că „avocatul este răspunzător față de client numai pentru prejudiciul adus prin acte sau fapte săvârșite cu intenție“, întrucât răspunderea ar trebui angajată și pentru culpa gravă, potrivit principiului egalității cetățenilor în fața legii; art. 35 și art. 36, care reglementează posibilitatea

jurisdicționale specifice, deoarece nu prevăd dreptul persoanei interesate de a se adresa instanței de contencios administrativ în situațiile avute în vedere de aceste texte, contravenind astfel art. 21 din Constituție.

În temeiul art.18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 s-au solicitat puncte de vedere președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, iar în baza art. 5 din aceeași lege și a art. 11 alin. 2 din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale au fost solicitate informații Direcției generale de învățământ superior și cercetare științifică universitară din cadrul Ministerului Învățământului și Facultății de Drept din București, precum și Uniunii Avocaților din România un punct de vedere asupra sesizărilor.

În punctul de vedere al președintelui Camerei Deputaților se apreciază, în esență, următoarele:

— în privința contestării constituționalității art. 68 alin. 1 lit. c) și d) din lege, care reglementează sancțiunile disciplinare, pe motiv că s-ar încălca caracterul liber al profesiei de avocat, se observă că dispozițiile constituționale cuprinse în art. 38 alin. (1) din legea fundamentală stabilesc doar că „Alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere“. În dezvoltarea dispozițiilor constituționale, art. 1 și art. 42 ale legii a cărei constituționalitate este contestată prevăd că, deși sunt autonome, organizarea și funcționarea profesiei de avocat se fac în condițiile legii. Pe această cale, legiuitorul poate să stabilească cadrul general de exercitare a profesiei de avocat, inclusiv sancțiuni în cazul în care avocatul s-ar face vinovat de încălcarea legii și a statutului. Caracterul liber al profesiei de avocat nu creează un regim de exonerare a avocatului de răspundere disciplinară. O soluție contrară ar pune pe avocat în situația privilegiată de a nu fi tras la răspundere niciodată pentru faptele sale săvârșite în legătură cu exercitarea profesiei. Textul art. 68 alin. 1 lit. c), a cărui constituționalitate este contestată, operează numai în cazul în care avocatul, a cărui răspundere disciplinară a fost constatată în condițiile legii, refuză să se conformeze hotărârii Comisiei Superioare de Disciplină, încălcând astfel legea și prejudiciind onoarea și prestigiul profesiei de avocat;

— referitor la încălcarea, prin art. 76 alin. 3, a dreptului de asociere, se precizează că acest text este o consecință a art. 5 din lege, care prevede modalitățile organizatorice de exercitare a profesiei: cabinete individuale, cabinete asociate — rezultate din asocierea mai multor cabinete individuale — și societatea civilă profesională, fără a se stabili numărul maxim al avocaților ce ar urma să se asocieze. Dreptul de asociere este individual și se exercită ca atare, astfel că sesizarea de neconstituționalitate a art. 76 alin. 3 este lipsită de obiect. Textul respectiv răspunde cerinței de stabilire a unei perioade de tranziție în care avocații pot să opteze pentru oricare dintre cele trei forme organizatorice de exercitare a profesiei, prevăzute de lege;

— în legătură cu art. 12 alin. 1 lit. a), se arată că în mod greșit s-a reținut în sesizarea Curții Supreme de Justiție că textul ar avea un caracter discriminatoriu față de toate celelalte persoane care pot cumula salariile ca urmare a îndeplinirii concomitente a mai multor funcții. Art. 12 alin. 1 lit. a) nu constituie nici o îngrădire a dreptului la muncă și nici a dreptului de a-ți alege liber profesia. Orice persoană poate opta fie pentru exercitarea avocaturii, fie pentru o altă funcție. Stabilirea de către legiuitor a unei incompatibilități între exercitarea profesiei de avocat și o altă activitate salarizată răspunde cerinței exercitării în cele mai bune condiții a avocaturii — activitate de o importanță socială deosebită. Legiuitorul are dreptul ca, fără a îngrădi dreptul la muncă, să stabilească o atare incompatibilitate. De altfel, alin. 2 al art. 1 din Legea nr. 2/1991 privind cumulul de funcții stabilește o excepție de la regula cumulului „în situațiile în care prin lege sunt prevăzute incompatibilități pentru cumulul unor funcții“. Rezultă așadar că Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat a stabilit o incompatibilitate generală între exercitarea profesiei de avocat și activitatea

salarizată în cadrul altor funcții, în spiritul art. 1 alin. 2 din Legea nr. 2/1991. În nici un caz art. 12 alin. 1 lit. a) nu operează o discriminare între cei ce pot cumula mai multe funcții și avocații cărora le este interzis acest lucru. Criteriile nediscriminatorii sunt expres prevăzute în art. 4 alin. (2) din Constituție și nu au nici o legătură cu regimul juridic stabilit în privința avocaților de art. 12 alin. 1 lit. a);

— prin interdicția prevăzută în art. 12 alin. 1 lit. c), potrivit căreia avocații nu pot să întreprindă nemijlocit fapte materiale de comerț, nu se restrânge cu nimic exercitiul dreptului de a profesa avocatura, în sensul prevăzut de art. 49 din Constituție, deoarece restrângerea exercițiului unui anumit drept operează direct prin efectul legii și nu condiționat de faptul că subiectul de drept îndeplinește sau nu o anumită activitate. Stabilirea prin lege, inclusiv prin Constituție, a unor incompatibilități între diferite calități sau funcții publice face parte dintr-o practică legislativă comună și nu poate fi interpretată ca o restrângere a unui drept a cărui exercitare este incompatibilă cu o anumită prestație sau activitate socială;

— în privința art. 14 lit. c), în care se prevede posibilitatea scutirii de examene pentru cei care au profesat cel puțin 4 ani ca judecător, procuror sau notar, se arată că această măsură nu este discriminatorie, întrucât au fost avute în vedere categorii socioprofesionale care au o legătură foarte strânsă cu profesia de avocat. Este adevărat că persoana care îndeplinește funcția de consilier de conturi are și o competență jurisdicțională, dar aceasta este restrânsă la un domeniu strict de activitate cu conținut juridic. Același considerent este valabil și pentru consilieri juridici, magistrați-asistenți la Curtea Supremă de Justiție sau la Curtea Constituțională. De aceea persoanele respective nu pot să aspire la o egalitate de tratament aplicat anumitor categorii de subiecte de drept de către legiuitor, întrucât ele se află în situații deosebite față de cei cărora li se aplică anumite dispoziții legale;

— referitor la neconstituționalitatea art. 17, este adevărat că cele două coduri de procedură, civilă și penală, stabilesc cazuri de incompatibilitate a judecătorului, procurorului, grefierului de ședință, dar cazurile de incompatibilitate privesc aceste categorii de persoane. Nimic nu împiedică ca legiuitorul să prevadă cazuri de incompatibilitate asemănătoare pentru avocați, așa încât asocierea acestui gen de incompatibilități cu restrângerea exercițiului dreptului de a profesa avocatura nu are un fundament legal;

— în ceea ce privește caracterul neconstituțional al art. 34 alin. 2, se menționează că raporturile dintre client și avocat cad sub incidența principiilor și normelor de drept privat. Concret, între client și avocat se încheie un contract de asistență juridică, al cărui conținut este reglementat de Codul civil. Constituția nu prevede, ca un drept constituțional, dreptul unei părți într-un contract de a obține anumite daune din partea celeilalte părți sau de a o trage la răspundere civilă. Rezultă că și obiecția de neconstituționalitate a art. 34 alin. 2 din lege nu are suport legal și nu poate fi reținută ca atare.

În ceea ce privește obiecțiile de neconstituționalitate cuprinse în cele două sesizări, referitoare la art. 9 lit. b) și art. 14 alin. 2 lit. b), precum și la art. 12 alin. 1 lit. d), art. 12 alin. 2 și art. 23 lit. c), se lasă la latitudinea Curții Constituționale să se pronunțe în legătură cu conformitatea lor cu dispozițiile constituționale.

În punctul de vedere al Guvernului se exprimă poziția în legătură cu unele dispoziții atacate, și anume:

— referitor la art. 9 lit. b), corelat cu art. 14 alin. 2 lit. b), se apreciază că problema juridică asupra căreia urmează a se pronunța Curtea Constituțională vizează faptul dacă o astfel de condiționare îngrădește sau nu dreptul constituțional la muncă. În abordarea acestui aspect se consideră că nu este adecvată o raportare literală la conținutul art. 38 alin. (1) din Constituție, impunându-se încadrarea problemei într-o perspectivă mai amplă. Astfel, absolventul unei facultăți de drept dispune de un avantaj larg de opțiuni pentru parcurgerea unei cariere profesionale, el putând activa în calitate de judecător, procuror, avocat, notar, consilier juridic, funcționar de diferite

paliere ale administrației publice, potrivit dispozițiilor legale, neputându-se deci invoca o îngrădire a dreptului la muncă. Specificul activităților enumerate mai sus determină totuși stabilirea, prin legi speciale, a unor condiții minimale de exercitare a lor, datorită faptului că aceste profesii sunt, în totalitate, puse în legătură cu interesul public, cu exigențele și nevoile cetățeanului în ceea ce privește contactul acestuia cu justiția și administrația publică. În consecință, se consideră justificată introducerea unor condiționări legale pentru exercitarea respectivelor profesii. Este motivul pentru care, în legătură cu Legea notarilor publici și a activității notariale, Guvernul și-a exprimat un punct de vedere similar, într-o problemă care este și poate fi atât de controversată și în care existența unei restrângeri reale a unor drepturi este dificil de evaluat. Dintr-o altă perspectivă însă, apropiată mai mult de dimensiunea oportunității, Guvernul apreciază că, totuși, art. 9 lit. b) din lege ar putea suporta o atenuare, în sensul eliminării distincției operate între absolvenții celor două foste secții ale facultăților de drept, ținând seama de caracterul esențialmente liber și independent al profesiei de avocat — așa cum este el proclamat în chiar art. 1 al legii —, ceea ce nu justifică legarea accesului la calitatea de avocat în funcție de absolvirea unei anumite secții a aceleiași facultăți de drept. Este motivul pentru care se consideră că cei ce vor exercita profesia de avocat trebuie să aibă posibilitatea ca, în raport cu specializarea pe care o posedă, să acorde asistență juridică în cauzele care țin de specificul specializării lor;

— în ceea ce privește art. 12 alin. 1 lit. a), art. 12 alin. 1 lit. d) și art. 23 lit. c), se apreciază că acestea încalcă dispozițiile art. 1 alin. (3), art. 16 alin. (1), art. 38 alin. (1) și art. 49 alin. (1) din Constituție. Prevăzând în art. 12 alin. 1 lit. a) că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu activitatea salarizată în cadrul altor profesii, legea nu numai că nu este în spiritul principiilor stabilite prin Legea nr. 2/1991 privind cumulul de funcții, dar încalcă dreptul constituțional la muncă; pentru același motiv și art. 12 alin. 1 lit. d), care stabilește incompatibilitatea profesiei de avocat cu calitatea de pensionar pentru limită de vârstă, în condițiile legii, este neconstituțional, cu precizarea, în plus, că atât timp cât un avocat pensionar are dreptul să cumuleze pensia cu salariul, pentru egalitate de tratament, același trebuie să fie regimul și pentru oricare alt pensionar care îndeplinește condițiile prevăzute de lege în vederea exercitării profesiei de avocat. Cât privește art. 23 lit. c), prin care s-a prevăzut că încetează calitatea de avocat prin dobândirea calității de pensionar, cu excepția situației prevăzute la art. 12 alineatul ultim, și anume dacă pensionarul Casei de Asigurări a Avocaților solicită suspendarea plății pensiei, se opinează că astfel este, de asemenea, încălcat dreptul la muncă al avocatului pensionar, contravenind deci dispozițiilor art. 49 alin. (1) din Constituție;

— se consideră neconstituțional, în raport cu art. 49 din Constituție, și textul art. 12 alin. 1 lit. c), care restrânge exercitiul dreptului de a profesa avocatura pentru persoana care exercită nemijlocit fapte de comerț. În opinia Guvernului, cele două profesii nu sunt incompatibile într-un stat democratic cu o economie de piață.

În ceea ce privește alte texte atacate, Guvernul apreciază că aspectele semnalate în sesizări prezintă mai degrabă elemente de oportunitate, cu eventuale incidente în legile organice ale domeniilor respective, fără un impact direct cu normele constituționale.

Uniunea Avocaților din România, exprimându-și poziția față de dispozițiile legale atacate ca neconstituționale, arată, în esență, următoarele:

— referitor la dispozițiile art. 9 lit. b) și art. 14 alin. 2 lit. b), este de acord cu obiecția de neconstituționalitate formulată de Curtea Supremă de Justiție;

— referitor la art. 12 alin. 1 lit. a) consideră că sesizarea formulată de Curtea Supremă de Justiție nu are o

o motivare cu privire la neconstituționalitatea acestui text legal și că ea nu poate fi primită pentru următoarele considerente:

a) potrivit art. 1 și art. 2 din lege „profesia de avocat este liberă”, iar „în exercitarea profesiei avocatul este independent și se supune numai legii, statutului și regulilor eticii profesionale”, astfel încât avocatul trebuie să aibă o totală independență și libertate, neputând fi subiect al unui raport juridic de muncă, de esența căruia este subordonarea angajatului față de cel ce angajează, precum și dreptul celui care angajează de a stabili limitele exercitării muncii;

b) incompatibilitatea prevăzută de art. 12 lit. a) comportă o singură excepție, și anume aceea că „avocatul poate profesa ca salariat” exclusiv într-una dintre formele prevăzute de art. 5 alin. 1 din lege. Rațiunea acestei excepții rezidă în faptul că cel ce îl angajează pe avocat este, la rândul său, „un cabinet individual sau o societate civilă profesională de avocați” care, la rândul lor, se supun prevederilor art. 1 și 2 din lege;

c) tradiția reglementării legale a exercitării profesiei de avocat în România a fost respectată de prevederile noii legi. Astfel, prin art. 3 lit. f) din Legea din 28.12.1931 se prevedea expres că este incompatibil exercitiul profesiei de avocat cu orice „ocupațiune... care atinge independența profesiunii de avocat”;

d) ca argument de drept comparat, se invocă reglementarea franceză, care la capitolul „Incompatibilități generale” prevede că „exercitiul profesiei de avocat este incompatibil cu orice fel de activitate de natură să aducă atingere independenței sau demnității avocatului, caracterului liberal al profesiei și cu orice fel de muncă salariată, alta decât cea de salariat al unui avocat”; „Avocatul salariat nu este supus nici unei subordonări în afara aceleia care îi determină condițiile de muncă”;

e) conform art. 7 din lege, „Barourile și Uniunea Avocaților din România asigură exercitarea calificată a dreptului de apărare”. Dreptul la apărare este un drept fundamental, consacrat constituțional de art. 24. Conform art. 49 alin. (1) din Constituție, exercitiul unor drepturi — în cazul de față „dreptul la muncă” — poate fi restrâns numai prin lege. Restrângerea exercitiului acestui drept este determinată de specificul exercitării calificate a dreptului la apărare, întrucât garantarea constituțională a dreptului la apărare impune condiții specifice (de independență și libertate), în absența cărora scopul legii de față nu poate fi atins;

— referitor la art. 12 alin. 1 lit. d) și art. 23 lit. c), se arată că tradiția reglementării antebelice în România este în sensul că profesiunea de avocat încetează „prin pensionarea avocatului” (art. 64 lit. g) din Legea din 1931), iar „licențiatii și doctorii în drept, foști funcționari, ieșiți la pensie, nu se mai pot înscrie sau reînscrie în barou și nici profesia avocatură, după regularea drepturilor la pensie” (art. 5 din Legea din 1931). În legătură cu aceste texte, Uniunea Avocaților din România a transmis și opinia Casei de Asigurări a Avocaților, în care se subliniază, între altele, că în timp ce în Legea nr. 3/1977 se prevede o limită maximă a vârstei de pensionare de 65 de ani bărbații și de 60 de ani femeile, după care angajatul nu mai poate desfășura activitate, în noua reglementare nu există o limită maximă de exercitare a profesiei de avocat. Inexistența acestei limite de vârstă și posibilitatea ca avocatul să desfășoare activitate până la limita posibilităților lui biologice au drept consecință neîncălcarea nici unui drept fundamental al persoanei și, cu atât mai puțin, a dreptului la muncă. Existența unei vârste minime de pensionare, prevăzută în Decretul nr. 251/1978, este numai o facultate pentru avocat care poate opta. De aceea se consideră nejustificat cumulul pensiei cu venitul realizat în profesie;

— cu privire la art. 12 alin. 1 lit. c), se apreciază că incompatibilitățile reglementate de această dispoziție legală nu restrâng exercitiul dreptului de a fi avocat, iar exercitarea nemilocitor de fapte materiale de comerț nu este un drept fundamental prevăzut în Constituție. De asemenea, se precizează că tradiția reglementării antebelice este dată de incompatibilitatea profesiei de avocat cu aceea de comerciant, exercitată direct sau prin persoane interpușe (art. 3 lit. a) din Legea din 1931);

— referitor la art. 14 lit. c), se precizează că:

a) dreptul de primire în profesie nu poate fi refuzat nici unei persoane care îndeplinește condițiile legii și reușește la examenul organizat conform legii;

b) vocația de a beneficia de facilitatea prevăzută de lege — scutirea de examen — o au, în mod limitativ, anumite categorii de absolvenți ai facultăților de drept, printre care și persoanele prevăzute în art. 14 lit. c) și ea corespunde intereselor generale ale profesiei (înalță valoarea profesională — lit. a); întinerirea profesiei prin formarea de cadre noi — lit. b); experiența practică — lit. c). În consecință, dreptul fundamental la muncă — singurul în raport cu care s-ar putea aprecia neconstituționalitatea — este neștirbit și pe deplin garantat prin principiul prevăzut la art. 14 alin. 1 din lege;

— referitor la interdicțiile prevăzute în art. 17, se menționează că ele urmăresc exercitarea profesiei de avocat în condiții de totală probitate, constituind, totodată, garanții în favoarea tuturor participanților la proces. Incompatibilitățile stipulate în art. 24 și următoarele din Codul de procedură civilă și art. 46 și următoarele din Codul de procedură penală privesc corpul magistraților și auxiliarilor justiției; ele nu operează însă cu privire la persoana avocatului, fapt ce impune introducerea lor și în ce privește pe acesta;

— în legătură cu art. 34 alin. 2, se consideră că prevederea legală criticată nu vizează un drept constituțional ci, în realitate, legiuitorul a avut în vedere specificul obligațiilor civile născute în raportul dintre avocat și client; fiind în prezența unor obligații „de mijloace” și nu „de rezultat”, se apreciază că prevederile art. 34 alin. 2 nu fac decât să înăsprească răspunderea avocatului în raport cu dreptul comun aplicabil în materie;

— referitor la art. 6, art. 51 și cap. VI, se precizează că prevederile art. 21 din Constituție nu sunt încălcate, întrucât nici unul dintre textele sus-menționate nu interzice dreptul de acces la justiție, ci instituie doar o jurisdicție profesională, a cărei decizie finală, așa cum o ilustrează însăși practica Curții Supreme de Justiție, nu poate fi sustrasă controlului organelor judecătorești;

— cu privire la art. 68, se invocă precedentul legislativ (art. 262 din Decretul-lege din 5 septembrie 1940), iar cu privire la susținerea că prevederea unei sancțiuni pecuniare cu caracter disciplinar „nu este text la nivelul unei legi”, sugerându-se că ar putea să-și găsească locul o astfel de reglementare în statutul profesiei, se arată că sancțiunile disciplinare trebuie prevăzute de lege și nu pot fi create prin „statute”;

— referitor la art. 76 alineatul ultim, se subliniază că dispoziția are caracter tranzitoriu și își găsește rațiunea în:

a) exercitarea profesiei în „actualele birouri de avocați” este o formă anacronică, care nu oferă un cadru liberal și democratic de practică profesională, astfel încât ea poate fi păstrată, dar numai cu caracter temporar, pentru a ușura trecerea la noile forme de organizare a profesiei, în condițiile în care o schimbare bruscă ar crea neajunsuri mai mari decât cele generate de supraviețuirea limitată în timp a acestor birouri;

b) perpetuarea nelimitată a funcționării „actualilor birouri de avocați” ar conduce la nașterea unor conflicte ireconciliabile între principiile legii și practica realizării lor prin forme de exercitare a profesiei recunoscute în toate țările cu o avansată experiență democratică;

c) structura „actualilor birouri de avocați” lezează exercitarea dreptului fundamental la adevărată primire a primirii automate a noi membri și guvernarea prin formală a membrilor la o structură preexistentă, în care „asociații” nu își propun un scop la care să concure în mod conjugat, fiecare păstrându-și o totală independență față de ceilalți.

Direcția generală a învățământului superior și cercetării științifice universitare din cadrul Ministerului Învățământului a comunicat funcțiile pe care le puteau ocupa până în anul 1990 absolvenții specializării „drept economic și administrativ”, precizându-se că nici un absolvent al acestei specializări nu a fost repartizat ca avocat. Se evocă însă posibilitatea acestor absolvenți de a susține examene de diferență în perioada 1990–1995 la Facultatea de Drept din București, în vederea obținerii atestatului în specializarea „drept”. În legătură cu reînființarea specializării „drept economic și administrativ”, se precizează că ea s-a făcut la solicitarea instituțiilor de învățământ superior și a Guvernului, considerându-se că nu au fost și nu sunt încă pregătite suficiente cadre cu studii superioare pentru a activa în domeniul administrației publice. În sfârșit, se apreciază că domeniile în care pot să activeze absolvenții de învățământ superior intră sub incidența ministerelor și a instituțiilor centrale care coordonează domeniile respective, precum și a Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

Facultatea de Drept din București informează că în perioada 1990–1995 s-au înscris pentru susținerea diferențelor, în vederea obținerii atestatului în specializarea „drept”, 1.603 absolvenți ai specializării „drept economic-administrativ” (științe administrative, științe economico-administrative etc.) de la București și Sibiu.

În opinia exprimată de domnul judecător acad. prof. dr. doc. Ion Filipescu, care nu a putut fi prezent la dezbateri, se consideră că prevederile art. 6, art. 12 alin. 1 lit. a) și c), art. 14 lit. c), art. 17, art. 51, ale cap. VI, ale art. 68 lit. c) și ale art. 76 alin. 3 sunt constituționale, iar dispozițiile art. 12 alin. 1 lit. d), art. 9 lit. b), art. 14 lit. c) și art. 34 alin. 2 sunt neconstituționale.

Președintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere.

Curtea Constituțională, în temeiul art. 3 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, constată că este competentă să soluționeze cele două sesizări care s-au înaintat cu respectarea prevederilor art. 144 lit. a) din Constituție și ale art. 17 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.

Având în vedere că sesizările de neconstituționalitate primate privesc aceeași lege, acestea se conexează.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

ținând seama de cele două sesizări, de punctele de vedere exprimate de președintele Camerei Deputaților și de Guvern, de relațiile comunicate de Ministerul Învățământului și de Facultatea de Drept din București, de opinia Uniunii Avocaților din România și a Casei de Asigurări a Avocaților, de prevederile Legii pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, în temeiul dispozițiilor art. 144 lit. a) din Constituție și ale art. 17 și următoarele din Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

În legătură cu neconstituționalitatea dispozițiilor art. 9 lit. b) și ale art. 14 alin. 2 lit. b), formulată de Curtea Supremă de Justiție, pe motivul că instituie o discriminare nejustificată a licențiaților Facultății de Drept, specializați în „drept economic și administrativ”, întrucât nu li se permite exercitarea profesiei de avocat, se constată că obiecția este fundamentată.

Așa cum rezultă din dispozițiile legale în materie, profilul pregătirii celor specializați în cele două secții ale facultății de drept este același. De aceea vocația lor pentru exercitarea profesiei de avocat nu poate fi diferită. Ca atare, excluderea absolvenților specializați în drept economic și administrativ de la statutul de avocat, deși au o pregătire juridică universitară, constituie o discriminare. Evident că, în situații diferite, norma juridică nu poate fi aceeași. În cazul de față, însă, pregătirea pentru materiile de bază de care depinde exercitarea profesiei de avocat fiind în esență aceeași, nu se poate justifica o diferență de tratament care ar avea semnificația unei măsuri juridice diferite pentru situații diferite. Absolvenții unei specializări de drept economic și

administrativ, potrivit practicilor actuale, poate îndeplini funcții de consilier juridic, notar în administrația publică, în arbitraj etc., profesii care toate implică vocația sa de a soluționa, în interesul structurilor în care este încadrat, cât și al cetățenilor, probleme juridice similare și, câteodată, chiar identice cu cele cu care se confruntă un avocat. Nu poate fi acceptat ca un jurist care apără, de exemplu, interesele patrimoniale și nepatrimoniale ale unei societăți comerciale sau regii autonome în fața instanțelor judecătorești, a altor jurisdicții naționale, străine sau internaționale, să fie, *ope legis*, eliminat de la posibilitatea de a apăra aceleași interese sau interese similare ale cetățenilor ori ale persoanelor juridice, ca avocat, mai ales că, în concepția noii reglementări, avocatura cuprinde și activitatea de consultanță juridică, nu numai de reprezentare. Aceasta cu atât mai mult cu cât avocatul poate selecta cauzele, pe câtă vreme consilierul juridic este obligat să dea asistență juridică și să pledeze în orice fel de cauză cu care este confruntat.

Deci discriminarea prevăzută în art. 9 lit. b) și în art. 14 alin. 2 lit. b), potrivit cărora numai licențiații Facultății de Drept, specializarea „drept”, pot fi avocați, este nejustificată, atât în funcție de faptul că licențiații acestei facultăți, specializarea „drept economic și administrativ”, au același profil de pregătire juridică superioară, cât și în funcție de activitățile similare sau identice cu ale profesiei de avocat pe care acești din urmă absolvenți le pot îndeplini, îndeosebi în calitate de consilieri juridici, notari sau arbitri. De principiu, specializarea nu poate înlătura profilul pregătirii, iar vocația comună a licențiaților celor două specializări de a îndeplini anumite activități, ce se regăsesc și în problematica generală a profesiei de avocat, impune același regim juridic.

În consecință, dispozițiile art. 9 lit. b) și ale art. 14 alin. 2 lit. b) din Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat contravin prevederilor art. 16 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora cetățenii sunt egali în fața legii, fără discriminări.

Cu privire la art. 12 alin. 1 lit. a), Curtea Supremă de Justiție apreciază că, stabilind incompatibilitatea exercitării profesiei de avocat cu activitatea salarizată în cadrul altor profesii, textul contravine prevederilor art. 1 alin. (3), art. 16 alin. (1), art. 38 alin. (1) și art. 49 alin. (1) din Constituție.

Obiecția de neconstituționalitate nu este întemeiată, întrucât existența anumitor incompatibilități se impune în unele cazuri, față de specificul profesiei, cum este în cazul magistraților. Potrivit art. 1 din lege, profesia de avocat este liberă și independentă, astfel încât sunt necesare și garanții ale acestor principii. Incompatibilitatea exercitării profesiei de avocat cu activitatea salarizată în cadrul altor profesii constituie o asemenea garanție, independența avocatului presupunând ca acesta să nu exercite nici o altă activitate care l-ar plasa într-o stare de subordonare juridică ori i-ar impune reguli diferite ce ar putea constitui obstacole în îndeplinirea profesiei sale. Această incompatibilitate reprezintă în același timp și o garanție pentru cetățenii care recurg la serviciile unui avocat în virtutea dreptului lor constituțional la apărare.

Pentru aceleași considerente este neîntemeiată și obiecția de neconstituționalitate a Curții Supreme de Justiție, care vizează art. 12 alin. 1 lit. c), text care interzice exercitarea nemijlocită de fapte materiale de comerț.

În legătură cu art. 12 alin. 1 lit. d) și art. 12 alin. 2, care stabilesc o incompatibilitate între exercitarea profesiei de avocat și calitatea de pensionar pentru limită de vârstă, grupul de deputați, cărora Curtea Supremă de Justiție apreciază că ele cuprind o interdicție absolută, ce instituie o discriminare vădită a avocaților pensionari, comparativ cu toți ceilalți pensionari reîncadrați care pot cumula salariile, pentru orice alte funcții, cu pensia, în sensul Legii nr. 2/1991 privind cumulul de funcții, precum și că sunt în contradicție cu principiul neîngrădirii dreptului la muncă, prevăzut de art. 38 din Constituție.

Regula instituită prin Legea nr. 2/1991 este aceea că pensionarii se pot reîncadra, caz în care cumulează pensia cu salariul. De aceea reprezintă o discriminare în defavoarea pensionarului pentru limită de vârstă incompatibilitatea, prevăzută în art. 12 alin. 1 lit. d) din lege, de a fi avocat, precum și obligația avocatului pensionar de a cere suspendarea plății pensiei prevăzute de art. 12 alin. 2. Prevederile ce fac obiectul sesizării nu țin seama de faptul că pensia se primește pentru munca depusă anterior, astfel încât nu poate împieta asupra continuării muncii și în profesia de avocat, atât timp cât libertatea muncii, cât și dreptul la pensie au fost instituite, ca drepturi fundamentale, prin art. 38 alin. (1) și art. 43 alin. (2) din Constituție. Deci admiterea fără restricții a cumulului pensiei cu salariul, ca regulă generală, exclude posibilitatea interzicerii acestui cumul pentru avocați, neexistând nici un motiv întemeiat și special care să justifice o asemenea derogare. În acest sens este și Decizia Curții Constituționale nr. 32 din 13 aprilie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 259 din 15 septembrie 1994.

În consecință, prevederile art. 12 alin. 1 lit. d) și ale art. 12 alin. 2 din lege sunt neconstituționale.

În temeiul art. 20 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, și pentru identitate de rațiune, și prevederile art. 23 lit. c) din aceeași lege sunt neconstituționale.

Referitor la art. 14 alin. 2 lit. c), potrivit căruia pot fi primiți în avocatură fără examen numai cei care au profesat timp de cel puțin 4 ani ca judecător, procuror sau notar, obiecția de neconstituționalitate a Curții Supreme de Justiție, în sensul că textul este discriminator din moment ce nu dă acest drept și acelor care au funcționat în alte importante funcții juridice, nu este întemeiată, deoarece, pe de o parte, nu se regăsesc criteriile nediscriminării stabilite în art. 4 alin. (2) din Constituție, iar, pe de altă parte, nu se poate invoca nici încălcarea principiului egalității, fiind vorba de persoane care se află în situații deosebite. Această obiecție fiind de omisiune, întrucât admiterea ce ar implica completarea dispoziției legale criticate este și inadmisibilă, ținând seama de statutul Curții Constituționale, care nu se poate substitui legiuitorului, potrivit art. 144 din Constituție, pentru adăugarea unor noi prevederi celor instituite. În acest sens, Curtea Constituțională s-a mai pronunțat prin Decizia nr. 93 din 20 octombrie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 326 din 25 noiembrie 1994.

Cu privire la art. 17, Curtea Supremă de Justiție consideră că textul instituie o restrângere neconstituțională în raport cu art. 49 din Constituție, interzicând exercitarea profesiei de avocat la instanța de judecată, la parchetul și instanțele Curții de Conturi unde soțul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplinește funcția de judecător, procuror, judecător financiar, consilier de conturi sau procuror financiar. Se apreciază în sesizare că în asemenea cazuri operează incompatibilitatea judecătorului, procurorului și a celorlalte persoane vizate în art. 24 și următoarele din Codul de procedură civilă și în art. 46 și următoarele din Codul de procedură penală.

Prevederile art. 17 nu instituie însă restrângeri ale exercitării dreptului de a profesa avocatura, ci incompatibilități care constituie măsuri de protecție pentru părți și împotriva unor suspiciuni ce ar putea altera actul de justiție. Textul legal privește direct avocatul și nu judecătorul, procurorul etc., astfel cum se prevede în codurile de procedură. Referitor la invocarea, în sesizare, a art. 24 din Codul de procedură civilă, este de menționat că în procesul civil, spre deosebire de cel penal, incompatibilitatea, care se aplică exclusiv judecătorilor, privește situații ce nu au nici o legătură cu prevederile art. 17 din lege. Sesizarea se referă, în realitate, la instituțiile abținerii și recuzării, reglementate de art. 25-35 din Codul de procedură civilă, care, cu excepția art. 27 pct. 7, se aplică și procurorilor, magistraților-asistenți și grefierilor.

În legătură cu art. 34 alin. 2 care prevede că avocatul este răspunzător față de client numai pentru prejudiciul adus

prin acte sau fapte săvârșite cu intenție, Curtea Supremă de Justiție apreciază că el restrânge neconstituțional dreptul clientului de a obține daune și pentru culpa gravă a avocatului.

Limitarea prin lege a răspunderii avocatului față de client numai la prejudiciul adus prin acte sau fapte săvârșite cu intenție creează pentru avocați un privilegiu, contrar principiului egalității înscris în art. 16 alin. (1) din Constituție, în condițiile în care regula generală, aplicabilă tuturor cetățenilor, este aceea a răspunderii și pentru pagubele produse din culpă.

Împrejurarea că avocatul își asumă obligații „de mijloace” și nu „de rezultat” nu are relevanță decât în ce privește proba culpei. În cazul obligațiilor „de rezultat”, culpa debitorului este prezumată, în timp ce în cazul obligațiilor „de mijloace”, această culpă trebuie dovedită, neexistând o asemenea prezumție. De aceea, specificul activității de avocat nu justifică în nici un fel limitarea răspunderii pe care o instituie art. 34 alin. 2 din lege, cu atât mai mult cu cât, pe plan civil, răspunderea avocatului este aceea a unui specialist care, prin definiție, nu poate conduce la înlăturarea răspunderii pentru culpă.

Cu privire la art. 68 lit. c) și d), grupul de deputați a invocat neconstituționalitatea acestor prevederi, pe motiv că sancțiunile ar fi incompatibile cu natura juridică liberă a profesiei.

Într-adevăr, profesia de avocat este o profesie liberală și independentă. Acest principiu este fundamental. Dar libertatea indispensabilă exercitării profesiei de avocat nu exclude anumite reguli, a căror respectare presupune și stabilirea unor sancțiuni. În consecință, instituirea, ca sancțiune a plății unei amenzi, și suspendarea din funcție în caz de neplată a acesteia, deci pentru o faptă subsecventă, precum și interdicția de a exercita profesia pe o perioadă determinată, care este o altă sancțiune, nu contravin în nici un fel dispozițiilor Constituției.

Referitor la art. 76 alin. 3, care conține o dispoziție tranzitorie în legătură cu actualele birouri de avocați, este de observat că el reprezintă o consecință a art. 5 din lege, care prevede modalitățile organizatorice de exercitare a profesiei: cabinete individuale, cabinete asociate și societăți civile profesionale. Ambele texte sunt considerate neconstituționale în sesizarea grupului de deputați, apreciindu-se că nesocotesc dreptul de asociere consacrat de Constituție.

Cu privire la art. 5 este de reținut că, în realitate, se critică faptul că în ultima formă a legii, adoptată de către Parlament, acest text nu a mai reținut ca modalitate organizatorică birourile de asistență juridică cu caracter asociativ. Deci obiecția de neconstituționalitate este una de omisiune, or Curtea Constituțională nu poate exercita controlul decât asupra legilor adoptate, după cum s-a arătat mai sus.

Prevederile art. 76 alin. 3 instituie o dispoziție tranzitorie, destinată a facilita trecerea la noile modalități organizatorice stabilite în art. 5 din lege, fără a contraveni nici unei dispoziții constituționale.

În legătură cu art. 6, art. 51 și cap. VI din lege, Curtea Supremă de Justiție apreciază că acestea sunt neconstituționale în raport cu art. 21 din Constituție, deoarece legiuitorul a omis să reglementeze dreptul persoanelor interesate de a se adresa instanței de contencios administrativ. Este de reținut că, în fond, prin lege s-au reglementat doar căile de atac în cadrul jurisdicțiilor specifice profesiei de avocat, ceea ce nu poate avea semnificația exclusivă a celor interesați de la liberul acces la justiție, reglementat în art. 21 din Constituție. Pentru identitate de rațiune, aceeași este soluția și în ce privește art. 27 alin. 2 din lege.

În consecință, numai în această interpretare textele susmenționate pot fi considerate constituționale.

Având în vedere considerentele expuse, văzând și dispozițiile art. 16, art. 21, art. 38, art. 43, art. 144 lit. a) și ale art. 145 alin. (1) din Constituție, precum și prevederile art. 2 din lege, art. 27 și (6) din Legea nr. 17/1992, cu raportate

de 5 voturi în ce privește constituționalitatea dispozițiilor art. 9 lit. b) și ale art. 14 alin. 2 lit. b) și cu unanimitate de voturi cu privire la celelalte dispoziții legale,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

D E C I D E :

1. Dispozițiile art. 5, art. 12 alin. 1 lit. a) și c), art. 17, art. 68 alin. 1 lit. c) și d) și art. 76 alin. 3 sunt constituționale.

2. Dispozițiile art. 6, art. 27 alin. 2, art. 51 și cele cuprinse în cap. VI sunt constituționale în măsura în care se interpretează în sensul că cei interesați au acces la justiție în condițiile legii.

Deliberarea a avut loc la data de 2 mai 1995 și la ea au participat: Vasile Gionea, președinte, Viorel Mihai Ciobanu, Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Florin Bucur Vasilescu și Victor Dan Zlătescu, judecători.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,
prof. dr. VASILE GIONEA

Magistrat-asistent,
Gabriela Dragomirescu

București, 2 mai 1995.
Nr. 45.

HOTĂRÂRI ALE GUVERNULUI ROMÂNIEI

GUVERNUL ROMÂNIEI

H O T Ă R Ă R E

privind constituirea și utilizarea Fondului de ameliorare a fondului funciar

Guvernul României h o t ă r ă ș t e :

Art. 1. — Secțiunea Fondului de ameliorare a fondului funciar, constituită din taxele prevăzute de Legea fondului funciar nr. 18/1991 pentru scoaterea terenurilor din circuitul silvic, și aflată la dispoziția Ministerului Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului, se administrează de acesta potrivit art. 69 din Legea nr. 10/1991 privind finanțele publice.

Art. 2. — Încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor din această secțiune a Fondului de ameliorare a fondului funciar se realizează în conformitate cu prevederile art. 67, art. 71 alin. 3 și art. 72 din Legea nr. 18/1991.

Art. 3. — În aplicarea prezentei hotărâri, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului, cu avizul Ministerului Finanțelor, va elabora, în termen de 15 zile, instrucțiuni de constituire și utilizare a acestui fond.

PRIM-MINISTRU
NICOLAE VĂCĂROIU

Contrasemnează:

Ministrul apelor, pădurilor
și protecției mediului,
Aurel Constantin Ilie

Ministru de stat, ministrul finanțelor,
Florin Georgescu

București, 26 aprilie 1995.
Nr. 267.

ÎN ATENȚIA CELOR INTERESAȚI: ABONAȚI ȘI ALȚI CITITORI!

Prin Hotărârea Guvernului nr. 358/1991, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 137 din 1 iulie 1991, republicată în Monitorul Oficial nr. 95 din 13 aprilie 1994, a fost înființată Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, sub autoritatea Camerei Deputaților, care are obligația publicării în Monitorul Oficial al României a actelor normative, nepublicarea lor atrăgând inexistența acestora.

Pentru a cunoaște legislația ce a fost adoptată după Revoluția din Decembrie 1989, pentru a fi informați cu privire la dezbaterile parlamentare, pentru a putea contacta partenerul de afaceri pe care îl doriți, pentru efectuarea formalităților de publicitate prevăzute de lege, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, prin Serviciul relații cu publicul și agenții economici, București, invită societățile comerciale, întreprinzătorii particulari din țară și din străinătate, precum și pe toți cei interesați, să se adreseze în acest scop zilnic între orele 8,00–15,00, iar vinerea, între orele 8,00–13,00, la telefon 211.57.30 sau direct la sediul acestuia din Str. Blanduziei nr. 1, sectorul 2.

Aducem, pe această cale, la cunoștință că, începând cu data de 1 ianuarie 1995, prețurile practicate de regie pentru publicațiile sale, la care puteți face abonamente la oficiile poștale sau la filialele „Rodipet”, sunt următoarele:

Valoarea abonamentului contractat
în cursul anului 1995

	— lei —			
	Trim. I	Trim. II	Trim. III	Trim. IV
• MONITORUL OFICIAL, Partea I, română	12.600	13.860	15.250	16.770
• MONITORUL OFICIAL, Partea I, maghiară (ROMÂNIA HIVATALOS KÖZLÖNYE)	27.600	27.600	27.600	27.600
• MONITORUL OFICIAL, Partea a II-a	51.840	51.840	51.840	51.840
• MONITORUL OFICIAL, Partea a III-a	9.600	9.600	9.600	9.600
• MONITORUL OFICIAL, Partea a IV-a	86.400	86.400	86.400	86.400
• COLECȚIA LEGISLAȚIA ROMÂNIEI	6.000	6.600	7.260	8.000
• COLECȚIA DE HOTĂRĂRI ALE GUVERNULUI ȘI ALTE ACTE NORMATIVE	13.500	14.850	16.340	17.980

Tarifele aplicate pentru publicațiile prevăzute de lege a fi inserate în „Monitorul Oficial”, de la data de 1 ianuarie 1995, sunt următoarele:

Tarif pentru 1995
— lei —

1. MONITORUL OFICIAL, Partea a III-a		
— pierderi de acte, de sigilii, ștampile, schimbări de nume, citații emise de instanțele judecătorești și notariatele de stat	per anunț	5.000
— acte procedurale ale instanțelor judecătorești a căror publicare este prevăzută de lege	per anunț	7.000
— extras-cerere pentru dobândirea sau renunțarea la cetățenia română	per anunț	12.000
— concursuri de ocupare de posturi didactice în învățământul superior	per cuvânt	100
— anunț privind examenul de capacitate pentru magistrați	per cuvânt	100
2. MONITORUL OFICIAL, Partea a IV-a		
— publicarea sentințelor judecătorești privind înființarea societăților comerciale	per anunț	55.000
— bilanțuri și conturi de profit și pierderi	per anunț	30.000
— modificări de capital social, în temeiul H.G. nr. 26/1992	per anunț	6.000
— lista activelor scoase la licitație sau a societăților comerciale propuse pentru privatizare	per poziție	15.000
— acte adiționale, precum și alte publicații ale agenților economici, sub formă de text, a căror publicare este prevăzută de lege (somații, convocări, procese-verbale ale adunărilor generale, prospecte de emisiune, contracte de societate etc.)	per pagină manuscris	39.000
— publicații cu prezentare tabelară	per rând coloană	1.900
— anunț pentru licitație în vederea acordării unei concesiuni aprobate de Guvern	per anunț	9.000

Plata publicațiilor cuprinse în Partea a III-a și Partea a IV-a se va face prin mandat poștal pe adresa: Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, Calea 13 Septembrie — Palatul Parlamentului, sectorul 5, București, cont de decontare 30.98.12.301 B.C.R. — S.M.B. sau cu dispoziție de plată.

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, Calea 13 Septembrie — Palatul Parlamentului, sectorul 5, cont nr. 30.98.12.301 B.C.R. — S.M.B.

Adresa pentru publicitate : Serviciul relații cu publicul și agenții economici, București, Str. Blanduziei nr. 1, sectorul 2, telefon 211.57.30.

Tiparul : Tipografia „Monitorul Oficial”, București, Str. Jiului nr. 163, sectorul 1, telefon 668.55.58.

